

Forord

I samarbejde med Danmarks Pædagogiske Universitet (DPU) har Børnerådet gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt skoleelever om de fridage de selv og deres forældre tager som omsorgsdage. Ikke kun i forbindelse med sygdom, men også når der er andre begivenheder og/eller behov.

Omsorgsdage er et aktuelt tema. Vi vil børnene det bedste, men det lykkes af forskellige grunde ikke altid at dække børns behov for omsorg, hver gang og i alle situationer. Men hvor er det ”skoen trykker”. Hvilke forventninger og ønsker har børnene til deres forældre, og hvad imødekommer forældre?

Børnerådet ønsker med denne rapport at formidle børnenes stemmer til den videre debat på de politiske arenaer om omsorgsdage.

DPU og Børnerådet har i samarbejde formuleret spørgsmålene. DPU er ansvarlig for gennemførelsen af undersøgelsen. Tolkningen af spørgeskemaundersøgelsens resultater samt de politiske vurderinger er Børnerådet ansvarlig for.

Børnerådet har udarbejdet rapporten, som er baseret på 1153 elever i 5. klasse fra 59 skoler. Eleverne udgør et repræsentativt udsnit af landets 5. klasser.

Børnerådet november 2001

Indledning

Børn reflekterer faktisk over deres dagligdag, og mange børn drømmer i virkeligheden om en lidt anden indretning af deres tilværelse. Det bliver let overset i et moderne samfund, hvor effektiviteten er i højsædet, forældre er på arbejdsmarkedet og børn overladt til de forskellige offentlige institutioner og pasning af sig selv.

Når man spørger børnene om, hvordan deres ønsker om omsorgsdage¹ faktisk bliver dækket og hvad de kunne tænke sig anderledes, så får voksensamfundet et uvurderligt kildemateriale at arbejde ud fra. For Børnerådet er det helt grundlæggende, at børn skal høres og deres meninger skal tages alvorligt. Det er et synspunkt, som er helt i overensstemmelse med FN's Konvention om Barnets Rettigheder (Børnekonventionen) som Danmark for mere end 10 år siden har ratificeret og dermed forpligtet sig til at overholde.

Med denne spørgeskemaundersøgelse blandt børn har Børnerådet tilvejebragt de børnesynspunkter, som indtil nu har været fraværende i debatten om orlov og omsorgsdage. Børnerådets børnepanel er blevet spurgt om, hvilke typer af omsorg de for øjeblikket modtager i form af fridage, sygedage osv. og hvilke typer af omsorgsdage de kunne ønske sig. Det er 10-12 årige børn, i 5. klasse. En aldersgruppe, som på flere områder er ved at være store. De både kan og skal klare mange ting selv. Spørgsmålet er blot om voksne vurderer denne selvstændighed rigtig på alle områder. Er børns ønsker om forældreomsorg anderledes end deres faktiske vilkår? Vi har forsøgt at indkredse svaret.

I børnehøjde kan noget være *meget vigtigt* – *midt imellem vigtigt* eller *ikke vigtigt*. Derfor har vi valgt at inddele flere af børnenes svarmuligheder i disse kategorier. Det har givet mulighed for at vurdere om der er overensstemmelse med de omsorgsdage børn har og hvilke ønsker de har. Dermed har vi nu et ganske godt billede af børns syn på omsorgsdage.

¹ Omsorgsdage defineres her som dage forældre kan holde fri fra arbejde, for at være sammen med deres børn, når de er syge, når der skal ske noget særligt, når de er kede af det eller på anden måde har brug for særlig omsorg.

Resume

Debatten om orlovsordninger og omsorgsdage har nu fået tilført noget vigtigt – noget der har manglet - nemlig børnenes synspunkter. I en spørgeskemaundersøgelse er Børnerådets børnepanel - godt 1100 elever i 5. klasse på 59 skoler på landsplan blevet spurgt om deres syn på omsorgsdage, hvilke tanker de har, og hvilke ønsker de har om deres forældres nærvær. Det får vi nogle svar på i denne undersøgelse.

Helt klart ønsker børn at holde flere fridage sammen med deres forældre og de vil gerne have, at der findes en lov om omsorgsdage!

Børn ønsker at deres forældre kan holde fri når noget er *svært og utrygt*, når der sker noget *spændende og vigtigt* i deres liv, når de har brug for en *hyggedag* og under *sygdom*. Det er børn, der selv har defineret disse omsorgstyper som så vigtige, at forældrene skal være nærværende.

Næsten halvdelen af børnene har altid eller ofte forældrene ved deres side i de svære og utrygge situationer. Antallet af børn, der ved disse lejligheder aldrig har mor eller far ved deres side er 15 pct.

For en fjerdedel af børnene er virkeligheden, at forældrene ikke holder fri, når der skal ske noget vigtigt/spændende i deres liv.

At holde en hyggedag sammen i familien på en almindelig hverdag er ikke noget forældregenerationen prioriterer særlig højt. 65 pct. børn oplever aldrig eller sjældent sådan en ”hverdagsfridag”.

Børns sygdom udløser omsorgsdage. Den største overensstemmelse mellem børns ønsker om omsorgsdage og forældrenes mulighed for at opfylde disse er her. 75 pct. børn har under sygdom altid eller ofte en af forældrene hjemme hos sig. De 25 pct. 10–12 årige børn, der aldrig eller sjældent har sine nære voksne hjemme, må betragtes som relativ stor gruppe, som opmærksomheden skal rettes mod.

Det fleksible arbejdsmarked set i børnehøjde synes ikke at spille den store rolle for antallet af omsorgsdage. Børn, hvis forældre efter børnenes opfattelse kan tage arbejde med hjem, får stort set ikke flere omsorgsdage end andre børn. Undersøgelsen viser endvidere at børn af enlige forsørgere har samme antal omsorgsdage som børn i parfamilier og de er lige så tilfredse eller utilfredse som andre børn med hensyn til omsorgsdage.

Undersøgelsen af børns syn på deres omsorgsdage efterlader nogle spørgsmål til nærmere belysning og diskussion:

- *Hvordan kan samfundet sikre, at børn, der ikke får opfyldt deres ønsker om omsorgsdage, ikke også på andre områder bliver underprioriteret?*
- *Børns oplevelse af at være et pasningsproblem.*
- *Hvorfor har det fleksible arbejdsmarked ingen gennemslagskraft for antallet af børns omsorgsdage?*

Det mener børn i 5. klasse

- *Forældre skal blive hjemme, når der sker noget særligt i deres børns liv!*
- *Børn skal passes af deres nære voksne, når de er syge!*
- *Forældre skal være sammen med deres børn, når de er kede af det!*
- *Familien skal have mulighed for at kunne holde en "hyggedag"!*

Er det urimelige krav, forældregenerationen med rette kan kræve af arbejdsmarkedet? Eller er det politiske slagord i en valgperiode? Det kunne være begge dele – og er det i et vist omfang også, når orlovsordninger og omsorgsdage er til debat i medierne. Men det er mere end det:

Udsagnene er børnenes udtalte ønskedrøm! Nu er børnene – debattens hovedpersoner – nemlig blevet spurgt om deres syn på omsorgsdage.

77 pct. af børnepanelet vil gerne have en lov om omsorgsdage
15 pct. er i tvivl
8 pct. er i mod

58 pct. mener, at deres forældre er enige

Fra børnehøjde er der således stort flertal for en lov, der tilgodeser børns ønsker om omsorgsdage, hvor forældre kan være nærværende.

- **Forskellige typer omsorg**

Når voksne taler om omsorg er det typisk i relation til børns sygdom. Men sådan er det ikke for børnene. Børn ønsker sig også omsorg i andre situationer, hvor de ikke er spor syge. Børn har brug for omsorg:

- *når noget er svært eller er utrygt*
- *når der skal ske noget vigtigt eller spændende i deres liv*
- *når de har brug for hygge med deres forældre*
- *når de er syge*

Fire vigtige omsorgstyper, som børn i en forudgående pilotundersøgelse har formuleret som vigtige. Denne rapport vender derfor mange gange tilbage til de fire typer.

- **Om antallet af fridage (omsorgsdage)**

Forespurgt om det antal fridage børnene holder sammen med deres forældre oplyser næsten halvdelen af børnepanelet - ca. 500 børn i 5. klasse, at de godt kunne tænke sig nogle flere fridage sammen med deres forældre.

49 pct. mener, at de holder for få fridage
44 pct. mener, at de holder et nogenlunde passende antal fridage
1 pct. mener, at de holder for mange fridage
6 pct. ved ikke

Kommentarer:

Her kan det konstateres, at børnegruppen er næsten ligelig fordelt mellem de, der synes at antallet af forældrenes omsorgsdage er passende og de, der ikke synes, at det er nok. Faktisk er det halvdelen af de 10–12 årige børn, som gerne vil være mere sammen med deres nære voksne i form af omsorgsdage.

Børnene opfatter, at deres forældre er enige i, at de holder for få fridage sammen. Sådan har 47 pct. besvaret spørgsmålet.

- **Om hvordan omsorgsdage skal bruges**

Børn ønsker at forældrene er nærværende, når noget er utrygt og når der skal ske noget vigtigt eller spændende i deres tilværelse. Men bare det at hygge sig sammen, spiller en lige så stor rolle i børns ønsker om omsorg.

Skal dine omsorgsdage bruges når...

	Meget vigtigt	Midt imellem	Ikke vigtigt
..noget er svært eller utrygt for dig?	47 pct.	46 pct.	7 pct.
.. du skal noget, der er spændende eller vigtigt for dig?	51 pct.	44 pct.	5 pct.
.. du har brug for hygge med din far eller mor?	51 pct.	43 pct.	6 pct.
.. du er syg?	59 pct.	36 pct.	5 pct.

Tab.1

Ca. halvdelen af børnene synes, at det er vigtigt, at holde fri med deres forældre i forbindelse med alle fire nævnte omsorgstyper. Børnene ønsker allermest at forældrene er nærværende, når de er syge, og der skal ske noget vigtigt i deres liv. Her mener i alt 95 pct. at det i en eller anden grad er vigtigt, at forældrene er nærværende.

Børns ønsker og hverdagens realiteter

De fire omsorgstyper prioriteres forskelligt i familierne. Børns sygdom har den højeste prioritet, men alligevel er det under halvdelen - nemlig 42 pct. - af børnene, der *altid* har forældrene hjemme, når de er syge.

For en fjerdedel - 25 pct. - er virkeligheden, at forældrene *aldrig* eller *sjældent* er hjemme når de er syge.

Forældre til 75 pct. af børnene i 5. klasse er *ofte* eller *altid* hjemme hos barnet under sygdom.

Når der skal ske noget vigtigt i barnets liv, oplever 73 pct., at deres forældre *ofte* eller *altid* kan være sammen med dem. En oplevelse 27 pct. eller godt en fjerdedel af børnene må undvære (bilag, tab.2).

I det følgende afsnit går vi tættere på omsorgsønsker og forældreomsorg - udtrykt i de fridage forældre holder som omsorgsdage.

- **Når noget er svært, utrygt eller jeg er ked af det, er det.....**
 - *når jeg er uvenner med nogen fra min klasse, eller når jeg er alene og ensom*
 - *hvis ens far og mor flytter fra hinanden*
 - *hvis der ikke er nogen hjemme, når jeg er syg, er det utrygt*
 - *når nogen dør eller en i familien er frygtelig syg*

Der var i alt 93 pct. af børnepanelet der svarede, at de finder det *meget* eller *midt imellem* vigtigt at få en omsorgsdag, når noget er svært eller utrygt. Ca. 7 pct. fandt ikke den type fridage vigtige. (tab.1 s. 6)

Af børnegruppen i 5. klasse der finder det vigtigt at holde en fridag sammen med deres forældre, når de er kede af det, eller når noget er utrygt, får 55 pct. det rent faktisk. Men det efterlader en anden stor gruppe på 45 pct., som også synes, at den slags omsorgsdage er meget vigtige, men som kun *sjældent* eller *aldrig* oplever at få dem. (bilag, tab.3)

- **Noget spændende og vigtigt er for eksempel**
 - *at det ville være dejligt at blive bakket op, hvis man skulle starte i ny skole*
 - *hvis jeg skal optræde*
 - *at det er vigtigt, at min mor og far tager fri, når jeg skal til DM i redskabsgymnastik*
 - *hvis jeg skulle prøve noget nyt*

95 pct. af børnepanelet eller 925 børn har svaret, at de finder den type omsorgsdage vigtige. Af besvarelsenerne ses det, at forældrene langt hen ad vejen er i stand til at opfylde børnenes ønske om at være hos dem, når der skal ske noget vigtigt i børnelivet. Selv blandt de 52, børn som ikke finder det så vigtigt, får hovedparten af børnene en omsorgsdag i forbindelse med vigtige/spændende begivenheder.

Alligevel oplever en ret stor gruppe børn - 25 pct. - *aldrig* eller *sjældent* at få en omsorgsdag med deres far eller mor, når der skal ske noget vigtigt i deres liv, selv om de ligesom deres kammerater synes at det er en vigtig grund til at holde fri sammen. (bilag, tab.4).

- **Hygge med far og mor er....**
 - *at være sammen med min far og mor og gå i byen*
 - *at sidde og se en god film og spise noget slik*
 - *at vi sad og snakkede om ting*
 - *når vi er hjemme alle sammen*
 - *en hel dag hjemme med min mor*

Forældre er pligtopfyldende. Begrebet hyggedag har tilsyneladende ikke den helt store prioritering i voksenverdenen. Det ses ikke mindst af, at børnenes ønsker om ”hyggedage” viger til fordel for forældrenes arbejde. Totalt set hygger 65 pct.

børn og deres forældre *sjældent* eller *aldrig* sammen på en ganske almindelig hverdag, selv om næsten alle børn har svaret, at de finder det vigtigt.

En mere privilegeret gruppe på i alt 34 pct. får ofte eller altid en "hyggedag", sammen med forældrene, når de har behov.

Næsten hvert fjerde barn, som har svaret, at de finder den slags omsorgsdage *meget vigtige* får dem aldrig. En større gruppe børn, som finder "hyggedage" *midt imellem vigtige* får dem sjældent (bilag, tab. 5).

- **Når jeg er syg vil jeg allerhelst.....**

- *ha' masser af varm kakao og ristet brød*
- *være sammen med min mor, fordi det er hende, der passer mig og laver mad til mig*
- *blive forkælet, hygge og se fjernsyn*
- *at min mor og mig er hjemme og guffer slik og ser video og sidder under dynen i stuen, spiller playstation og er sammen under nedrullet gardiner og bare hygge.*

En meget stor gruppe - 75 pct. af børnepanelet - har *altid* eller *ofte* en voksen hos sig, når de er syge.

25 pct. har det *sjældent* eller *aldrig*.

16 pct. må *altid* eller *oftest* klare sig selv, selv om de finder forældres omsorgsdage under sygdom *meget vigtige*.

Af de børn, der finder det *meget* eller *midt i mellem* vigtigt, at forældrene er sammen med dem under sygdom, har i alt 83 pct. det *ofte* eller *altid*.

På spørgsmål til de børn, der lever i andre familiekonstellationer end den traditionelle far mor børn-familie, afspejler svarene, at børn i eneforsørger - familierne er lige så tilfredse eller utilfredse med antallet af fridage sammen med deres far eller mor, som børn i familier med to forældre. (bilag, tab. 8).

Kommentarer:

Sammenligning mellem det børn kunne tænke sig, og det forældrene giver, viser at børn i overvejende grad får deres ønsker om omsorgsdage opfyldt. - Men kan man så slutte, at alt er i den skønneste orden, fordi de fleste børn får deres ønsker om omsorgsdage opfyldt? Nej det kan man ikke, fordi det er begivenheder eller situationer, som børnene har defineret som så vigtige, at de altid gerne vil have deres mor eller far ved deres side.

Børns omsorgsønsker ved sygdom

Hvem passer for det meste det syge barn?

Det gør mor for det meste – (68 pct.). Far gør i det langt mindre grad – (31pct.), men gør det meget mere end bedsteforældre. En del børn har svaret at det er forskelligt.

Jeg vil allerhelst have:

- *at min mor og far er hjemme hos mig, og jeg kan hygge lidt med en af dem og jeg ikke skændes med nogen.*
- *når min mor er hjemme, fordi hun er ikke så tit hjemme*
- *at min mor ville komme med mad og snakke med mig, og jeg kunne lege lidt med hende*

De fleste børn vil helst passes af deres mor når de er syge. Det siger godt nok ikke noget om, hvorvidt enkelte børn, der ønsker mor som plejer, også får hende, kun at der er balance mellem ”udbud og efterspørgsel”.

- *...men det kunne også være rart, hvis far var hjemme...*
- *at min far var hjemme og vi sidder og ser en god film, det er sjovt at være sammen med min far, for man må mere for ham end for min mor....*

Ønsket om at far passer det syge barn balancerer ikke helt. 39 pct. af børnene vil helst passes af deres far, men kun 31 pct. får ønsket opfyldt.

Efterspørgslen på store brødre og søstre er også her større end udbuddet. Til gengæld balancerer pasning og ønske om pasning fint, hvad angår bedsteforældre.

Børn kunne godt tænke sig at blive passet mindre af de, der indpasses i kategorien: ”andre”. Kun 4 pct. udtrykker ønske herom. Men langt flere bliver det, nemlig 10 pct.

- *Jeg vil allerhelst være sammen med min mor eller far. Jeg vil helst ligge i stuen og se video og snakke med den, der passer mig. Jeg vil gerne ligge under min dyne....*

- **Hvordan kan det være hjemme hos de syge børn?**

- *det kommer an på om ens mor eller far er hjemme*
- *man kan være bange for at der sker noget, som man ikke kan klare*
- *der er også noget hyggeligt ved at være syg og blive passet*
- *får en masse hygge - guf og sodavand*

Som børnene svarer, ser det ikke ud til at kunne være meget andet end kedeligt (65 pct.), hyggeligt (63 pct.) og ubehageligt (22 pct.). Mange børn får i

forbindelse med sygdom tilsyneladende deres ønske om hygge opfyldt, om end det også kan være kedeligt i længden.

Kommentarer:

Noget tyder på, at ønsket om at hygge med forældre i nogen grad (utilsigtet) opfyldes i forbindelse med barnets sygdom. Men det gælder absolut ikke alle børn. For en femtedel - 20 pct. - af børnene har ikke deres forældre hjemme under sygdom.

Børn ønsker at ”putte” sig og være sammen med den nærmeste familie, når de er syge, især mor er efterspurgt.

Børns sygdom og forældres arbejde

En ting er, at børn bliver syge. Noget andet er, om forældre har muligheder for at passe dem. På spørgsmålet, om børnene mener, at deres forældre har problemer med at holde fri for at passe dem, når de er syge, svarede en tredjedel af børnene, at der aldrig er problemer.

- *Min mor kan godt tage fri, men i hendes firma, er det sådan, hvis nu mig eller min søster er syge, så må hun blive hjemme og passe os i to dage. Hvis hun kan se, at vi er meget syge, så plejer hun at melde sig selv syg. Så hun kan holde fri, så lang tid hun vil.*

33 pct. har aldrig problemer

50 pct. har nogen gange

14 pct. har det for det meste

3 pct. har det altid

Kun en tredjedel af børnene oplever aldrig pasningsproblemer ved ”barn syg”. Den store gruppe - to tredjedel af børnene 10–12 årige børn oplever mere eller mindre, at deres forældre har problemer med at være hjemme hos dem.

- *Min mor og far står sådan: Ok, hvis du passer hende på mandag, så passer jeg hende på tirsdag og så passer du hende på onsdag. Og så fordi de begge to ikke kan få fri en af dagene, fredag f.eks. – den er meget svær for begge mine forældre, så bliver min storesøster hjemme efter skole og passer mig.*

Forespurgt om de tænker på, at det kan gå ud over deres forældre, når de skal passes i forbindelse med sygdom lyder besvarelserne således:

36 pct. tænker *aldrig* således

45 pct. tænker det *nogle gange*

13 pct. tænker det *for det meste*

6 pct. tænker det *altid*

Samlet set er 64 pct. af de 10 – 12 årige børn bevidste om, at deres forældre kan have problemer i relation til arbejdspladsen, når temperaturen stiger.

- **Hvilken betydning har det fleksible arbejdsmarked?**

Har det nogen betydning for antallet af omsorgsdage, at forældrene kan arbejde hjemme? Forespurgt om forældre, der kan tage arbejde med hjem, holder mere fri i forbindelse med de fire omsorgstyper, som børnene finder vigtige, tyder svarene ikke på, at det ændrer nævneværdigt på antallet af omsorgsdage.

Gruppen af børn, hvis forældre kan tage arbejdet med hjem, er generelt hverken mere eller mindre tilfredse end andre børn, i spørgsmålet om antallet af fridage med forældre.

Kommentarer

Når langt mere en halvdelen af børn i 5. klasse er klar over, at forældre har svært ved at indpasse ”barn syg” på det travle arbejdsmarked, må det give voksne anledning til refleksion over, at rigtig mange børn oplever sig selv som et pasningsproblem. For det er ikke kun vanskeligt i forhold til jobbet. Det kan store børn til en vis grad godt forstå. Men arbejdsmarkedets pres overføres til samspillet i hjemmet, når ”pasningskabalens” på de interne linier i familien skal gå op.

Syg og alene hjemme

Ikke alle børn har en af deres nære voksne hjemme, når de er syge. Det ved vi. Men hvor mange børn er reelt uden selskab, når de ligger syge derhjemme? Børnene i 5 klasse har svaret således:

33 pct. *aldrig*
47 pct. *nogen gange*
15 pct. *for det meste*
4 pct. *altid*

- **Hvad mener børn om at være alene når de er syge?**

- *Når man hører en lyd så bli'r man bare lidt bange, nej ikke sådan bange – man bliver utilpas. Lige i starten, når de er gået, synes man det er ok. Nu kan man sidde der, og der er stille - man kan gøre lige hvad man vil. Og så lidt senere, så begynder man at kede sig mere og mere, og så tænker man: ” Hvornår kommer de?” Ikke også. Og så begynder man at vente og kede sig og til sidst, så sidder man bare i sengen: ”Hvornår kommer de”!!*

- *Jeg er sådan set ligeglad, hvem jeg bliver passet af, men jeg bliver ikke sådan rigtig passet – de ringer sådan bare hjem til mig, når jeg er syg og spørger, hvordan det går – og så hvis det går rigtig skidt, så kommer én af dem hjem til mig.*
- *Min hund – når jeg er syg – så kan jeg få lov til at tage den op i min seng. Det er meget rart. Hvis der bare er nogen der kommer ind i min have, så begynder min hund at gø. Så min hund er nærmest en alarm for mig. Jeg kan altid vide når der kommer nogen. Det er ret trygt.*
- *altså nogen gange kan man da godt tænke: - I behøver altså ikke at blive hjemme, bare for at passe mig -.*

De fleste børn (53 pct.) *kan godt lide* at være alene hjemme, men **ikke** når de er syge.

- 54 pct. *kan klare* at være alene hjemme.
- 54 pct. *vil helst være fri* for det.
- 56 pct. synes det kan være *kedeligt*
- 32 pct. finder det *ikke hyggeligt*
- 14 pct. synes direkte, at det er *lidt uhyggeligt*

En tredjedel af børnepanelet er *aldrig* alene hjemme under sygdom. Heraf ønsker de fleste heller ikke at være det.

I den anden ende af skalaen er der en ret stor gruppe børn, som godt kunne tænke sig andre plejeforhold under sygdom: Af de børn, der *altid* er alene hjemme under sygdom, ville næsten halvdelen helst være fri.

Endelig er der en temmelig stor gruppe børn – lidt over hvert fjerde adspurgte barn, der konkret svarer, at de *hader* at være alene hjemme, når de er syge.

- Man kunne få den tanke, at børn i al almindelighed ikke kan lide at være alene hjemme, men sådan forholder det sig ikke. Kun 7 pct. af det samlede børnepanel kan *slet ikke lide at være alene hjemme*. De 920 andre børn (93 pct.) kan godt.

Kommentarer:

Der er forskellige følelsesmæssige aspekter ved at være alene hjemme, når man er barn og syg. De fleste større børn kan klare at være alene hjemme, når de er syge. Men det er ikke det samme som, at de bryder sig om det. Nogle børn bliver bange. Selv om det ikke er så mange, er den gruppe børn en realitet. Flere hader at være alene hjemme, når de er syge. De allerfleste børn synes bare, at det er kedeligt. Selv om hovedparten klarer det, skal fokus rettes mod den gruppe børn, der ligger alene hjemme under sygdom og ikke kan lide det. Her er det ikke nok at tale om, at børn *ønsker* deres forældres nærvær. Der kan være tale om et *udækket behov*, og så kan vi ikke tillade os at dække os ind under statistik og tale om begreber som - de fleste - eller - de ganske få - . I sådanne situationer er de få for mange, og det kalder på handling og forandring.

Rask igen

Mor ved bedst, kunne man fristes til at sige. I hvert fald afgør mor i hovedparten af tilfældene, hvornår barnet er rask igen. I nogle tilfælde er det børnene selv, der finder ud af det. Far har det afgørende ord i langt de færreste tilfælde.

Føler du dig helt rask, når du kommer i skole?

3 pct. *aldrig*

28 pct. *nogen gange*

50 pct. *for det meste*

19 pct. *altid*

Næsten 70 pct. føler sig for det meste eller altid raske efter sygdom. Men ca. 30 pct. gør det *nogle gange* eller *aldrig*.

Kommentarer

Det er betænkeligt at næsten en tredjedel *aldrig* eller kun *nogle gange* føler sig helt raske, når de kommer i skole. Eller udtrykt på anden måde: Kun hvert femte barn føler sig altid på i toppen, når de kommer i skole efter at have været syg.

Er det børnene selv, der presser på for at være tilbage i kammeratgruppen, eller er det presset på arbejdsmarkedet, der afgør, hvornår børn er raske? Det ved vi ikke, men problemet er et faktum.

Konklusion

For børn er begrebet omsorgsdage ikke kun forbundet med sygdom. Det er en voksedefinition. For børn knytter omsorgsbegrebet sig til flere af børnelivets vigtige begivenheder. Hovedparten af børn har ud over *sygedage*, ønsker om at få omsorg, når noget er *svært eller utrygt*. Når der skal ske noget *vigtigt eller spændende* i deres liv, eller blot når de har brug for at *hygge* med deres forældre. Spørgsmålet er, om der er overensstemmelse mellem børnenes ønsker og realiteterne udtrykt gennem omsorgsdage, som forældre holder sammen med deres børn. Svarene viser bl.a.:

Når noget er svært eller utrygt, synes børn, at det er af overordentlig stor betydning at kunne være sammen med sine forældre. Ønsket bliver som hovedregel opfyldt hos næsten halvdelen af børnene. En ret stor gruppe børn – 15 pct. - er overladt til sig selv, når de har det svært eller er utrygge.

Når der sker noget spændende eller noget er vigtigt, er der også en vis overensstemmelse mellem ønsker og virkelighed. Men ved disse typer af børnelivets begivenheder er der ca. 25 pct. af børnene, som sjældent har deres far eller mor ved deres side.

Ønsket om at hygge sig en gang i mellem er en stor ønskedrøm hos rigtig mange børn, men forbliver uopfyldt hos langt hovedparten. Forskellen mellem det børn ønsker og det de får, er størst på dette omsorgsområde. Selv om ”hygge” er et af vores kulturelle kendetegn, må vi konstatere, at denne form for omsorg er underkendt som gyldig grund til at holde fri sammen. 65 pct. børn i 5. klasse holder ikke den slags fridage sammen.

Børns sygdom giver den største overensstemmelse mellem, børnenes ønsker om omsorgsdage, og hvad de faktisk får af forældrene. Selv om der her er stor overensstemmelse, er virkeligheden for de 59 pct. børn, der finder det *meget vigtigt* at deres mor eller far er hjemme, når de er syge, at der er en gruppe på 16 pct., der *aldrig* eller *sjældent* har det. - Med andre ord, er der en del 10-12 årige børn, som ikke får deres ønsker om omsorgsdage fuldt ud dækket under sygdom. Det er ikke det samme som de er alene hjemme. Det kan være at bedsteforældre eller andre passer dem. Men deres far eller mor holder ikke fri – og det er *det*, børnene gerne vil have. Børnenes besvarelser peger nemlig entydigt på, at de under sygdom vil hygge, være sammen med deres nærmeste, og de vil gerne ligge på sofaen med en dyne. Fjernsynet skal være inden for rækkevidde sammen med slik og blade. Og så skal mor helst være hjemme. Børn ønsker under sygdom kort og godt alt det vi forbinder med ”råhygge” og omsorg.

Fars rolle er ikke lige så fremtrædende som mors. Far er kun hjemme under barnets sygdom i 31 pct. af tilfældene. Men flere børn – 39 pct. kunne godt tænke sig at deres far også kunne være hjemme. Far spiller under sygdom en større rolle end bedsteforældre. Større søskende er under sygdom efterspurgt til pasningsopgaven.

Forældre er, efter børnenes opfattelse, på en række områder i stand til at opfylde børnenes ønsker om omsorg. Men det skal fremhæves, at der er en del børn, som under sygdom er alene hjemme selvom de helst er fri, fordi de synes, det er *kedeligt*, de *bliver bange* eller finder det *uhyggeligt*.

25 pct. af de 10-12 årige børn har aldrig eller sjældent en voksen hos sig under sygdom.

Fleksibilitet på arbejdsmarkedet har generelt ingen indflydelse på børns oplevelser af at få - eller ikke få - opfyldt deres ønsker om omsorgsdage sammen med forældrene.

Børn i eneforsørgerfamilier finder generelt antallet af omsorgsdage lige så passende eller lidt passende som i ”parfamilierne”.

Perspektiver

I en undersøgelse af noget så vigtigt som omsorgen for børn, er det ikke alene et spørgsmål om at konstatere, at noget er godt nok for hovedparten af børnene. Her må vi i allerhøjeste grad også beskæftige os med *de få børn* og *de små udsving* i statistikken. Opmærksomheden må rettes mod de børn, hvis forældre ikke holder omsorgsdage. For bag begrebet børns *ønsker* kan der sagtens være tale om reelle *behov*, blot udtrykt som ønsker. Hvis det er tilfældet, er det måske børn, som på andre områder er underprioriteret, og så er de uopfyldte ønsker hos få børn i virkeligheden udtryk for problemer af en helt anden dimension. Børn solidariserer sig langt hen ad vejen med deres forældre og tilpasser sig de livsomstændigheder, de lever under. Derfor tillader vi os at sætte det lidt på spidsen, og stille spørgsmål til rimeligheden af, at det er børnene, der skal være solidariske med deres forældre og arbejdsmarkedet i stedet for omvendt.

Skal børn være et pasningsproblem?

Vi må være kritiske overfor det faktum, at mange børn oplever sig som et pasningsproblem. Hvorfor er der f.eks. børn, som ligger syg med opfattelsen af, at det allervigtigste for deres forældre er at kunne møde på arbejde på trods af barnets feber og utilpashed? Eller at arbejdsmarkedet ikke er særlig børnevenligt. Hvad med det fleksible arbejdsmarked? Vi har konstateret, at forældre, som kan tage arbejde med hjem, efter børnenes opfattelse, ikke holder flere omsorgsdage, end andre forældre. Set i børneperspektiv har det fleksible arbejdsmarked således ikke rigtig gennemslagskraft.

Tid til børn

Det lægger op til refleksion over, hvad forældre bruger feriefridage, fleksordninger og den 5. ferieuge til. Er forældre villige til at anvende disse nyere arbejdsmarkedsordninger til at dække børns ønsker om omsorgsdage – herunder også de ”hyggedage” børnene efterlyser? Eller bruges de i helt andre sammenhæng, som naturligvis også kan være til glæde for børn og resten af familien. - Når det f.eks. gælder hygge, kan børnenes ønsker om en hyggedag sammen med forældrene tages som udtryk for en lyst til bare at være hjemme, være fri for skolens ”terperier” og klokketimer. Vi kan bare ikke se bort fra, at det kan være et reelt behov for at holde en pause fra en hektisk hverdag og opleve et varmt familiært nærvær. Denne undersøgelse kan ikke sige noget om disse forhold, men vi må tage diskussionen og undersøge det nærmere. Vi kan glæde os over, at mange børn får opfyldt deres omsorgsønsker, men opmærksomheden må så rettes mod de børn, som er underforsynet med forældres nærvær i en række af børnelivets vigtige begivenheder og under sygdom.

Tid til forandring

Der er tilsyneladende noget, der er vigtigere end at få lov til at blive helt frisk, før man bliver sendt i skole. ’En del børn - 30 pct. - føler sig ikke altid helt raske, når de kommer i skole efter et sygeleje. Det er muligt, at børnene selv siger, de vil af sted. Men det er de voksnes ansvar. Børn der er sløje, har det svært på flere områder. Det er vanskeligt at koncentrere sig i skolen. Lektier er uovervindelige, og der er underskud til aktiviteter med kammeraterne. De krav om verdenen stiller til børn kræver fysisk og psykisk overskud. Og det forudsætter, at man er hel frisk

før ”hverdagens centrifuge genstartes”. Samfundet bliver nødt til at give tid til den slags og andre omsorgsdage. Og så skal en del forældre måske kigge indad og vurdere om deres muligheder for i ny og næ at holde en omsorgsdag med børnene ikke skulle være inden for rækkevidde. Måske er det bare nogle vaner og holdninger, der skal vurderes og justeres.

Børn vil gerne have en lov om omsorgsdage. Børnerådet mener, at synspunktet skal tages alvorligt. Børnenes udtalelser om, at de gerne vil være mere sammen med deres forældre i form af omsorgsdage, må tolkes som, at de mener en lov om omsorgsdage kan være med til at give dem det, de ønsker og har behov for.

Børnerådet peger på både længere barselsorlov og bedre omsorgsmuligheder som en samlet løsning for børn. Det kan være at arbejdsmarkedets nyere forskellige ordninger i form af feriefridage, fleksordninger og den femte ferieuge, kan dække nogle af behovene. Man kan ikke se bort fra, at for nogle forældre er det vanskeligt at vælge mellem arbejdet eller at bruge de fridagsmuligheder, der er til rådighed. For mange forældre vil en lov om omsorgsdage derfor være en god hjælp til at træffe det valg, der opfylder det enkelte barns behov for omsorgsdage.

Bilag

Dine voksne holder fri med dig....

	Aldrig	Sjældent	Oft	Altid
Når der skal ske noget, der er vigtigt i dit liv?	2 pct.	25 pct.	52 pct.	21 pct.
Når du har det svært eller er ked af det?	15 pct.	37 pct.	32 pct.	17 pct.
Når du har brug for en hyggedag?	25 pct.	40 pct.	26 pct.	8 pct.
Når du er syg?	5 pct.	20 pct.	33 pct.	42 pct.

Tab.2

Dine voksne holder fri med dig, når du har det svært eller er ked af det/utryg.

Den slags omsorgsdage er	Holder aldrig den slags fridage	Holder sjældent den slags fridage	Holder ofte den slags fridage	Holder altid den slags fridage	Antal – af børnepanelet
meget vigtige	12 pct.	33 pct.	34 pct.	21 pct.	457 børn 47 pct.
'midt imellem' vigtige	15 pct.	39 pct.	31 pct.	16 pct.	451 børn 46 pct.
ikke vigtige	31 pct.	44 pct.	16 pct.	10 pct.	62 børn 6 pct.
Antal – af børnepanelet	142 børn 15 pct.	354 børn 36 pct.	303 børn 31 pct.	171 børn 18 pct.	

Tab. 3

Dine voksne holder fri med dig, når der skal ske noget, der er vigtigt i dit liv

Den slags omsorgsdage er	Holder aldrig den slags fridage	Holder sjældent den slags fridage	Holder ofte den slags fridage	Holder altid den slags fridage	Antal – af børnepanelet
meget vigtige	2 pct.	23 pct.	49 pct.	27 pct.	495 børn 51 pct.
'midt imellem' vigtige	2 pct.	26 pct.	56 pct.	17 pct.	430 børn 44 pct.
ikke vigtige	10 pct.	35 pct.	44 pct.	16 pct.	52 børn 5 pct.
Antal – af børnepanelet	21 børn 2 pct.	241 børn 25 pct.	505 børn 52 pct.	210 børn 22 pct.	

Tab. 4

Dine voksne holder fri med dig, når du har brug for en 'hyggedag'.

Den slags omsorgsdage er	Holder aldrig den slags fridage	Holder sjældent den slags fridage	Holder ofte den slags fridage	Holder altid den slags fridage	Antal – af børnepanelet
meget vigtige	23 pct.	35 pct.	30 pct.	12 pct.	505 børn 51 pct.
'midt imellem' vigtige	24 pct.	48 pct.	24 pct.	4 pct.	416 børn 43 pct.
ikke vigtige	52 pct.	33 pct.	12 pct.	3 pct.	60 børn 6 pct.
Antal – af børnepanelet	246 børn 25 pct.	395 børn 40 pct.	259 børn 26 pct.	78 børn 8 pct.	

Tab. 5

De voksne holder fri med dig, når du er syg...

Den slags omsorgsdage er	Holder aldrig den slags fridage	Holder sjældent den slags fridage	Holder ofte den slags fridage	Holder altid den slags fridage	Antal – af børnepanelet
meget vigtige	3 pct.	13 pct.	28 pct.	55 pct.	579 børn 59 pct.
'midt imellem' vigtige	6 pct.	28 pct.	42 pct.	24 pct.	349 børn 36 pct.
ikke vigtige	18 pct.	50 pct.	12 pct.	20 pct.	50 børn 5 pct.
Antal – af børnepanelet	50 børn 5 pct.	197 børn 20 pct.	316 børn 33 pct.	415 børn 42 pct.	

Tab.6

*”Jeg kan godt lide at være alene hjemme, men **ikke** når jeg er syg”.*

Når jeg er syg, er jeg	Ikke-kryds	Kryds	Antal – af børnepanelet
'aldrig' alene hjemme	39 pct.	61 pct.	331 børn. 33 pct.
'nogen gange' alene hjemme	46 pct.	53 pct.	471 børn. 47 pct.
'for det meste' alene hjemme	64 pct.	36 pct.	152 børn. 15 pct.
'altid' alene hjemme	55 pct.	45 pct.	40 børn. 4 pct.
Antal – af børnepanelet	467 børn	527 børn	994 børn

Tab. 7

Om antallet af fridage i eneforsørgerfamilier

	.. for få	..passende	..for mange	...ved ikke
Mor + far	49 pct.	44 pct.	1 pct.	6 pct.
Far alene	47 pct.	53 pct.	0 pct.	0 pct.
Mor alene	39 pct.	52 pct.	0 pct.	9 pct.

Tab. 8